

הכרעת דין וגזר דין

1. הנקבל הינו תלמיד לתואר שני בלימודי ביטחון בפקולטה למדעי החברה. במסגרת הקורס "גישות חדשות לחקר שלום וביטחון" היה על הנקבל להגיש עבודה בכתב. במהלך בדיקת העבודה עלה כי חלקים נרחבים מהעבודה מועתקים ממספר אתרים באינטרנט מבלי לציין את המקור ו/או להפנות אליו.
2. הקובלת טענה כי במעשים אלו עבר הנקבל עבירות של הונאה בבחינה, עבודת בית, עבודה סמינריונית, עבודת גמר או עבודה אחרת המוטלת על התלמיד בקשר עם לימודיו – עבירה לפי סעיף 29.3 לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשס"ח). כמו כן, עבר הנקבל לטענת הקובלת על עבירה של הפרה של הוראות המתייחסות לבחינה, עבודת בית, עבודה סמינריונית, עבודת גמר או עבודה אחרת המוטלת על התלמיד בקשר עם לימודיו, לרבות הוראות בדבר התנהגות במהלך בחינה בכתב או בעל פה – עבירה לפי סעיף 29.4 לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשס"ח).
3. הנקבל הודה בעובדות ובאשמה.
4. במסגרת הטיעונים לעונש, ביקשה הקובלת להשית על הנקבל עונש של הרחקה בפועל למשך שני סמסטרים והרחקה על תנאי של שנה למשך שנתיים. הקובלת גרסה כי אין הנסיבות בתיק זה מצדיקות המרת אחד מהסמסטרים בעבודות שירות. לגישת הקובלת, מדובר בהקלה שצריכה להינתן במשורה, ואין בתיק זה נסיבות מיוחדות כגון נתונים אישיים חריגים במיוחד או מערכת שעות בעייתית שמצדיקות מתן הקלה מיוחדת שכזו. בנוסף להכרעה במקרה הספציפי, הקובלת גם ביקשה שבית הדין ינחה את שיקול דעתה באשר לנסיבות המצדיקות מתן הקלה שכזאת בעתיד.
5. הנקבל מצדו ביקש לאפשר לו להמיר את אחד הסמסטרים בעבודות שירות. באת כוחו של הנקבל פירטה באופן בהיר ומשכנע רשימה ארוכה של נימוקים שמצדיקים לטענתה הקלה שכזאת: הנקבל הודה במעשיו ובאשמתו בהזדמנות הראשונה שהייתה לו ולאורך כל הליך המשמעת, הוא לא הבין את מלוא חומרת מעשיו וכעת הוא חש בושה וחרטה עמוקה. בנוסף, הנקבל מצוי במצב כלכלי לא פשוט, כאשר את לימודיו אלו הוא מממן באמצעות הלוואות ופדיית חסכוניותו הפנסיוניים. הנקבל גם צפוי להיות לאב בקרוב, והרחקה לשנה שלמה עלולה להביא לכך שיאלץ להפסיק את לימודיו, כאשר לימודים אלו מהווים עבורו ההזדמנות לצאת מהמצב הכלכלי הנוכחי.

6. לא בכדי בחרה הקובלת דווקא במקרה זה על מנת להביא בפני בית הדין את הדיון בדבר סף הענישה הראוי במקרים כאלו, וטוב שעשתה כן. כפי שהן הניסיון האמריקאי והן הניסיון הישראלי מלמדים, הבניית שיקול הדעת בענישה מהווה אתגר לא פשוט. מצד אחד, שיקול דעת כמעט בלתי מוגבל (כפי שהיה המצב בישראל לפני תיקון 113) עלול להביא לתוצאות לא צודקות שכן חומרת העונש תלויה במזלו של הנענש בשאלה מיהו השופט שבפניו הוא נשפט. מאידך, הגבלת שיקול הדעת על ידי יצירת רשימה מדויקת ומדידה של קריטריונים כפי שנעשה בארה"ב לא בהכרח מביאה לתוצאות צודקות יותר, שכן היא מונעת מהשופט לתת את המשקל הראוי לביטויים הספציפיים של הנסיבות השונות כפי שהן עולות בכל מקרה ומקרה. בניגוד לשאלות מהדין המהותי (למשל מה גדרה של עבירת ההונאה), שם ניתן לטעון כי עיקרון החוקיות דורש שיקול דעת מצומצם ככל האפשר (למשל דרך הגדרה ברורה של הכללים והפעלה של כלל פרשנות לטובת הנקבל), לא ברור האם טענה דומה משכנעת באותה מידה גם באשר להיקף שיקול הדעת בקביעת העונש הראוי לעבירה שאין מחלוקת שנעברה. מדובר כאמור באחת הסוגיות המורכבות בתחום הענישה, ואינני מתיימר להציע פתרון ראוי לדילמה הזאת, ואין ביכולתי לגבש רשימת קריטריונים שיש לשקול בצירוף חשיבותם היחסית. לאור כך, אין בידי לסייע לקובלת בבקשתה להנחיות מדויקות שיסייעו לה להכריע מהן הנסיבות בהן יש לאפשר המרת ההרחקה בעבודות שירות בכל מקרה ומקרה מהסוג הזה.
7. אדרבא, יש לציין שטוב עשתה הקובלת שביקשה את הכרעת בית הדין במקרה זה שכן החלטות מסוג זה הן בדיוק ההחלטות שצריכות להתקבל על ידי בית הדין ולא על ידי הקובלת. כאשר יש ספק באשר לתחולתן של נסיבות מיוחדות, יהיה זה הוגן יותר עבור הנקבל אם הפעלת שיקול הדעת תיעשה על בית הדין ולא על ידי בר הפלוגתא שלו.
8. במקרה זה, דומה שניסיון להחיל קריטריונים שהוגדרו מראש ומבלי להכיר את נסיבות המקרה היה אמור להוביל לתוצאה שאין להקל עם הנקבל במקרה זה. מאידך, ניסיון להגדיר כללים כאלו כך שיביאו לתוצאה שיש להקל עם נקבל זה היה עלול להביא, כפי שחששה הקובלת ובצדק, למצב בו כל נקבל יוכל להראות שהם חלים בעניינו. לאור כך, עמדתה של הקובלת במקרה זה הייתה בעלת היגיון רב.
9. יחד עם זאת, לאחר התלבטות קשה, החלטתי שיש לקבל את עמדת הנקבל ולאפשר לו להמיר סמסטר אחד של הרחקה בעבודות שירות. המניע העיקרי להחלטה היה עצמת ההשפעה שהייתה להרשעה ולעצם קיומו של ההליך המשמעותי על הנקבל, כפי שהתרשמתי מהדברים שאמר בעת הטיעונים לעונש. כמו בהליך פלילי, ההרשעה עצמה וההליך הקודם לה הם חלק ניכר מהסנקציה המושתת בהליך משמעותי, וזאת בנפרד מהעונשים הנגזרים על הנקבל. קשה להמעיט בחשיבות שיש להשפעה זאת, ויש אף הגורסים כי זוהי אחת ממטרות הענישה, ואולי המטרה העיקרית.
10. השפעה זאת משתנה כמובן מנקבל לנקבל. יש נקבלים שניכר עליהם שגם כאשר הם מדקלמים משפטים בדבר לקיחת אחריות, כלל לא ברור שהם אכן מייחסים חשיבות רבה למעשיהם ולעיתים נדמה כי הם אף מתייחסים לעצמם כאל קורבן. על נקבלים אחרים, לעומת זאת, ניכר שההליך המשמעותי וההרשעה הביאו אותם להפנים את מלוא חומרת מעשיהם ואף גרמו להם, כך יש לקוות, ל"שינוי מסלול". כמו כל עדות בע"פ, כמובן שגם רשמים אלו סובייקטיביים, עלולים להיות נתונים למניפולציה ומושפעים מפערי תרבות,

מגדר וכו'. יחד עם זאת, אין כאן בעיה ייחודית השונה מהבעיות הכרוכות בקביעת מהימנות של עדים בשלב הוכחת האשמה.

11. במקרה הזה, התרשמתי שהנקבל לא רק לקח את מלוא האחריות על מעשיו באופן אותנטי ושאינו מן השפה אל החוץ, אלא גם שהשפעת ההליך וההרשעה עליו היו כה עמוקים שהם הביאו אותו להפנים את מלוא חומרת המעשה ואת הצורך להישמר מלחזור על מעשים דומים בעתיד. בנוסף לכך, למרות שאינני סבור שהנסיבות האישיות והכלכליות של הנקבל היו מצדיקות הקלה אילו היה מתנער מאחריות למעשיו, מדובר לדעתי במקרה גבולי ולכן גישתו של הנקבל הטתה את הכף ושכנעה אותי שיש להקל עמו ולאפשר לו להמיר סמסטר אחד מעונש ההרחקה בעבודות שירות.

1. לאור כך, אני גוזר על הנקבל:

- הרחקה בפועל לשני סמסטרים (א' וב' תשע"ו). הנקבל יוכל להמיר את ההרחקה מסמסטר ב' תשע"ו תמורת ביצוע עבודות לתועלת הציבור בהיקף של 50 שעות ובתאום עם דקנאט הסטודנטים. יודגש כי ביצוע וסיום העבודות יהוו תנאי לחזרתו ללימודים בסמסטר ב' תשע"ו.
- פסילת הקורס נשוא הקובלנה.
- הרחקה על תנאי של שני סמסטרים למשך שנתיים.

2. ניתן ביום _____ בהיעדר הצדדים. יפורסם ללא שם הנקבל.

ד"ר עמית פונדיק
סגן ממונה על המשמעת